

انواع بسته‌های یادگیری

((عرفان ابن الخياط))

کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی

((اسماعیل کسنزانی))

کارشناسی روان‌شناسی

مقدمه

رویکرد کاربرد بسته‌های یادگیری در آموزش و یادگیری، در دهه‌های اخیر مورد توجه بسیاری از مربیان و صاحب‌نظران تربیتی قرار گرفته است. ایجاد فضایی سرشار از تنوع، تعامل، مشارکت، شادی و لذت، از ویژگی‌های به کارگیری بسته‌های یادگیری در کلاس است. در حال حاضر، برخی از کشورها بسته‌های یادگیری را کاملاً می‌شناسند و طبق اصول معین، در کلاس‌های درس از آن‌ها بهره می‌برند. در برخی کشورها به‌طور مداوم و منظم از بسته‌های یادگیری برای رفع مشکلات موجود در مدرسه‌ها استفاده می‌شود. با توجه به تجربه‌های موجود در این عرصه و تکالیف سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی برای تولید و اشاعه محتوای آموزشی در قالب بسته یادگیری مبتنی بر توانمندی و فرصت موجود، بهره‌مندی از فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور و برخورداری مدرسه‌ها از آن‌ها، می‌تواند در طراحی و تعریف بسته یادگیری تفکیک زیر را قائل شد:

1. بسته یادگیری نا برخط (قابل حمل)

2. بسته یادگیری برخط

3. بسته یادگیری تلفیقی

بسته یادگیری نا برخط

در این نوع بسته‌ها، علاوه بر منابع چاپی شامل کتاب درسی و کتاب کار، راهنمای معلم و ارزشیابی، به راحتی می‌توان بر بستر یک وسیله ذخیره‌سازی قابل حمل الکترونیکی (مانند فلش) نسخه الکترونیکی همین موارد (کتاب درسی و کتاب کار، راهنمای معلم و ارزشیابی) را ذخیره کرد و همراه با اجزای آموزشی الکترونیکی شامل فیلم‌های آموزشی و گویا (صوتی)، دایره‌المعارف‌ها و لغت‌نامه‌ها، نقشه‌ها و عکس‌های آموزشی و کتاب برای دانش آموزان فرستاد. با این اقدام، تغییرات قابل توجهی در حوزه فرایند یاددهی - یادگیری رخ خواهد داد. استفاده از این بسته‌ها به دانش‌آموزانی توصیه می‌شود که سبک یادگیری عینی دارند و ترجیحشان بر استفاده از موارد یادگیری قابل لمس و قابل دیدن از نزدیک و بدون واسطه است؛ دانش‌آموزانی که با دست‌ورزی بهتر می‌آموزند و بهتر در ذهن می‌سپارند. این بسته‌های یادگیری، ضمن داشتن فایده‌های بسیار از جمله ارائه بی‌واسطه اطلاعات به دانش‌آموزان، نسبت به بسته‌های یادگیری برخط، هزینه بیشتری برای تولید نیاز دارند و قیمت تمام‌شده آن‌ها برای دانش‌آموزان، به‌عنوان مصرف‌کننده، بیشتر خواهد بود.

« بسته یادگیری برخط

این دسته از بسته‌های یادگیری، با تکیه بر فضای الکترونیکی و مجازی و بهره‌مندی از امکانات آن تهیه و تولید می‌شوند و در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرند. در مواردی که از بسته‌های یادگیری برخط استفاده می‌شود، معلم می‌تواند پس از طراحی یک تکلیف، آن را از طریق شبکه یا اینترنت برای دانش‌آموزان خود بفرستد. دانش‌آموزان نیز پس از دریافت تکلیف، آن را در منزل یا سر کلاس درس انجام دهند و تکلیف حل شده را دوباره برای تصحیح و دریافت بازخورد برای معلم بفرستند. معلم پس از دریافت تکالیف دانش‌آموزان و تصحیح آن‌ها، نتایج را به صورت الکترونیکی به اطلاع هر دانش‌آموز می‌رساند. وجود ظرفیت بالقوه و بالفعل «شبکه ملی مدارس ایران» (رشد) فرصت بسیار مغتنمی است که می‌تواند این مهم را برآورده سازد. به طور قطع، این شیوه با مهیا شدن زیرساخت‌های مناسب دسترسی به ارتباطات آموزشی مؤثر بین مدرسه‌ها، دانش‌آموزان و معلمان، اولیا و مراکز آموزشی و پژوهشی امکان‌پذیر است. از کارکردهای اصلی بسته‌های یادگیری برخط، انعطاف‌پذیری آن‌ها در زمان و مکان است. دانش‌آموز برای استفاده از این نوع بسته‌های یادگیری محدودیت مکانی ندارد و می‌تواند هر کجا باشد، از محتوای آن‌ها استفاده کند. دانش‌آموز با ورود به سیستم، جزوه‌های از پیش تهیه‌شده را مطالعه و فیلم‌های از پیش تهیه‌شده را مشاهده می‌کند، و در تمرین‌ها و تکلیف‌ها و بحث‌ها و گفت‌وگوهای آن مشارکت می‌کند. از این طریق می‌تواند آموزش خود را کامل کند.

این بسته‌های یادگیری به دانش‌آموزانی توصیه می‌شوند که خودآنگیزشی بالایی دارند. همچنین، برای افرادی خوب است که به پرداخت هزینه بالا برای آموزش تمایل ندارند. این نوع بسته‌ها محدودیتی در تعداد شرکت‌کنندگان در درس ندارند و می‌توان از هر محتوای آموزشی آن بارها و بارها استفاده کرد. از این رو هزینه تولید این بسته‌ها سرشکن می‌شود و معمولاً ارزان‌تر از بسته‌های یادگیری نا برخط در می‌آیند.

« بسته یادگیری تلفیقی

استفاده از نگاه تلفیقی در تولید بسته یادگیری، بهترین حالت و درست‌ترین انتخاب است. ولی به واسطه محدودیت‌های موجود و گستردگی مدرسه‌ها در کشور و اختلاف سطح برخورداری و توانمندی استفاده از منابع، با نگاه رعایت عدالت آموزشی و دستیابی به آن و اجرای پله‌ای و فازبندی شده، می‌توان با احتساب سهم مشارکت‌پذیری همه سرمایه کشور در دولت و بخش خصوصی عمل کرد. لذا طراحی و تدوین بسته یادگیری قابل حمل باید در دستور کار تألیفات جدید سازمان قرار گیرد و از بخش اجزا و امکانات برخط، با توجه به برخورداری و علاقه‌مندی استان‌ها، مناطق و مدرسه‌های داوطلب، به صورت حمایتی و مشارکتی، استفاده کرد. ایجاد زیرساخت‌های دسترسی و اتصال مدرسه‌ها و مخاطبان بالقوه آن، نرم‌افزارهای آموزشی، فیلم‌های آموزشی، کتاب گویا و کاست‌های آموزشی، مجلات و کتاب‌های آموزشی و کمک‌آموزشی، بسترهای نرم‌افزاری و زیرساخت‌های تعاملات سازمانی و اداری مدرسه‌ها، تجهیز و راه‌اندازی کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌ها، طرح هوشمندسازی مدرسه‌ها، پشته‌های بسیار مناسبی برای کار هستند.

« جمع بندی

در نهایت باید گفت، برای بهره‌گیری از بسته‌های یادگیری، صرف برخط، نا برخط و یا تلفیقی بودن تعیین‌کننده نیست و هدف از تقسیم‌بندی بسته‌های یادگیری، جداسازی آن‌ها از هم و اعلام برتری یکی بر دیگری نیست، بلکه با توجه به محدودیت‌ها و امکانات موجود، می‌توان از هر نوع آن بهره کافی برد تا به هدف استفاده از این بسته‌های یادگیری جامعه عمل پوشاند. مهم‌ترین عامل در انتخاب بسته‌های یادگیری، کیفیت طراحی و تولید آن‌هاست. این نکته گویای این واقعیت است که نمی‌توان صرفاً بر مبنای نوع بسته‌های یادگیری دست به گزینش زد. چنانچه به دنبال کارایی و اثربخشی این بسته‌ها در آموزش و یادگیری دانش‌آموزان هستیم، قبل از هر چیز باید مبنای تهیه و ساخت این بسته‌ها را ملاک قرار دهیم؛ چه بسا گاهی همین بسته‌های یادگیری، به علت تناسب نداشتن با محتوای کتاب‌های درسی و هنر داند زمان یادگیری، دانش‌آموزان را سردرگم کنند و این در صورتی است که در تولید و طراحی آن‌ها ملاحظات لازم، از جمله مخاطب‌شناسی، صورت نگرفته باشد.